

In dit nummer

1 Grensoverschrijdende pensioenverevening
Mr. W.P.M. Thijsen, advocaat bij Blom en Thijsen te Nieuwegein en gespecialiseerd in pensioenrecht en levensverzekeringsrecht

4 Voorstellen voor een hanteerbaarder Amsterdams Verrekenbeding
Mr. P.A.J.Th. van Teeffelen, vice-president van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch

8 Fiscale actualiteiten
Mevr. mr. Y. Postema-van der Koogh, gerechtsauditeur bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage

12 Boeken

12 Rechtspraak nr. 2000.41 - 2000.44
Mevr. mr. A. Heida, lid van de redactie

Nogmaals: grensoverschrijdende pensioenverevening

Mr. W.P.M. Thijsen

In het *EchtscheidingBulletin* van februari 1999 behandelde en commentarieerde ik in mijn bijdrage 'Grensoverschrijdende pensioenverevening' het advies van de Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht van 6 april 1998 over dit onderwerp. Het advies hield onder meer een aantal concrete voorstellen tot wetswijziging in. Op 21 maart 2000 is door de Minister van Justitie onder de naam 'Regeling van het conflictenrecht met betrekking tot verevening pensioenrechten bij scheiding' een wetsvoorstel ingediend tot wijziging van de Wet conflictenrecht huwelijksvermogensregime en de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (hierna: 'de WVPS') (*Kamerstukken II 1999/00, 27 049*). Het voorstel spoort met het advies van de Staatscommissie. Met de positie van buitenlandse pensioenuitvoerders in verband met het 'recht op uitbetaling' van art. 2 lid 2 WVPS is, op de in de hiervoor bedoelde bijdrage aan het *EchtscheidingBulletin* gesuggereerde wijze rekening gehouden.

Inhoud van de wettelijke regeling

De inhoud van de voorgestelde wettelijke regeling stemt geheel overeen met de door de Staatscommissie voorgestelde regeling. Deze inhoud van het voorstel van de Staatscommissie beschreef ik in *EchtscheidingBulletin* van februari 1999 onder het hoofd 'Voorstel tot wijziging van de WVPS' (p. 6-7). De lezer die is geïnteresseerd in een beschrijving van de inhoud van het wetsvoorstel verwijs ik naar deze eerdere bijdrage. Indien het wetsvoorstel wordt aangenomen, kan het toepasselijke recht in de praktijk op eenvoudige wijze worden bepaald

Overeenstemming

aan de hand van de in deze bijdrage opgenomen tabel.

In mijn bijdrage merkte ik op dat het door de Staatscommissie voorgestelde nieuwe art. 1 lid 8 WVPS in het midden liet of ook ten opzichte van een buitenlands uitvoeringsorgaan een recht op uitbetaling zou ontstaan indien de WVPS op een bij een buitenlands uitvoeringsorgaan ondergebracht pensioen van toepassing zou zijn. Ik suggereerde aan het door de Staatscommissie voorgestelde nieuwe art. 1 lid 8 WVPS nog toe te voegen dat het recht op uitbetaling uitsluitend ten opzichte van de vereveningsplichtige bestaat, indien het te verevenen pensioen bij een buitenlands uitvoeringsorgaan is ondergebracht. Het door de Minister van Justitie voorgestelde nieuwe art. 1 lid 8 WVPS voorziet in deze aanvulling. In de MvT wordt gesteld dat het tekstvoorstel van de Staatscommissie zonder meer is overgenomen (MvT, p. 2). Dat is gezien het voorafgaande niet helemaal juist!

Doel van de voorgestelde wetgeving

Het doel van de voorgestelde wetgeving is de rechtszekerheid voor (aanstaande) echtgenoten en uitvoeringsorganen te bevorderen. De wettelijke regeling moet voor (aanstaande) echtgenoten duidelijk maken aan de hand van welk recht moet worden beoordeeld of bij echtscheiding of bij scheiding van tafel en bed tot pensioenverevening dient te worden overgegaan. Voor uitvoeringsorganen moet 'snel en relatief eenvoudig' duidelijk kunnen zijn of zij aan de WVPS zijn onderworpen met als gevolg dat een recht op uitbetaling dient te worden geadministreerd (MvT, p. 1).

Mij lijkt dat het wetsvoorstel de gewenste duidelijkheid inderdaad brengt. Echtgenoten, aanstaande echtgenoten en uitvoeringsorganen kunnen bijvoorbeeld aan de hand van de hiervoor bedoelde tabel bepalen welk recht, en in het verlengde daarvan of de WVPS, in geval van een scheiding van toepassing is.

Geregistreerd partnerschap

De WVPS is sinds 1 januari 1998 op grond van de Aanpassingswet geregistreerd partnerschap (Wet van 17 december 1997, *Stb.* 1997, 660; inwerkingtreding per 1 januari 1998 op grond van het Besluit van 19 december 1997, *Stb.* 1997, 746; hierna: 'de Aanpassingswet') uitgebreid tot het geregistreerd partnerschap. Dit is een logische uitbreiding gezien het feit dat met de wettelijke regeling voor het geregistreerd

partnerschap gelijkstelling is beoogd met het huwelijk.

Voor de (echt)scheidingspraktijk is van belang dat bij het verbreken van een geregistreerd partnerschap op of na 1 januari 1998:

- een bijzonder partnerpensioen toekomt aan de ex-partner van een (gewezen) deelnemer aan een pensioenregeling waarvan partnerpensioenen onderdeel uitmaakt (zie art. 8a Pensioen- en spaarfondsenwet; hierna: 'de PSW' en daarnaast art. 15 van Hoofdstuk 8 van de Aanpassingswet); en tevens

- dient te worden overgegaan tot verevening van het ouderdomspensioen ten behoeve van de ex-partner (de vereveningsgerechtigde) van een (gewezen) deelnemer (de vereveningsplichtige) aan een pensioenregeling waarvan ouderdomspensioen onderdeel uitmaakt (zie art. 1 lid 2 en art. 2 lid 1, WVPS en daarnaast art. 13 van Hoofdstuk 6 van de Aanpassingswet).

De gevolgen van het verbreken van een geregistreerd partnerschap voor de pensioenrechten van de betrokken partners zijn daarom gelijk aan die van het verbreken van een huwelijk.

Het hier behandelde wetsvoorstel voorziet niet in grensoverschrijdende pensioenverevening in geval van het verbreken van een geregistreerd partnerschap omdat het geregistreerd partnerschap zelf nog niet is geregeld in het Nederlandse internationaal privaatrecht. Gegeven het feit dat het geregistreerd partnerschap zelf nog niet is geregeld, kunnen specifieke gevolgen van het eindigen van een geregistreerd partnerschap, zoals de toepassing van de PSW in het kader van het afsplitsen van bijzonder partnerpensioen en de WVPS, nog niet worden geregeld.

De Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht heeft inmiddels wel een advies uitgebracht over een internationaal privaatrechtelijke regeling voor het geregistreerd partnerschap. Het advies bevat concrete voorstellen voor regelingen voor de rechtsgeldigheid van het geregistreerd partnerschap als zodanig, de rechtsgeldigheid van de ontbinding van een geregistreerd partnerschap en verwijzingsregels voor het op het partnerschapsvermogensregime toepasselijke recht. Het advies bevat in het verlengde van deze voorstellen het voorstel om het internationaal privaatrecht voor pensioenverevening als voorgesteld in het advies van de Staatscommissie van 6 april 1998 ook voor het geregistreerd partnerschap te laten gaan gelden. Een wetsvoorstel waarin de voorstellen van de

Bevordering rechtszekerheid

Geen regeling voor
geregistreerd partnerschap

Staatscommissie worden overgenomen is in voorbereiding (MvT p. 2).

Het lijkt mij logisch dat aan het geregistreerd partnerschap, gezien het doel van de wettelijke regeling daarvan (te weten zoveel als mogelijk gelijkstelling met het huwelijk), ook in internationale rechtsverhoudingen dezelfde gevolgen worden gekoppeld als aan een Nederlands huwelijk. Het lijkt mij ook logisch dat de gevolgen van de ontbinding van een geregistreerd partnerschap pas in het internationaal privaatrecht worden geregeld, nadat het geregistreerd partnerschap op overeenkomstige wijze als het huwelijk als rechtsinstituut in het internationaal privaatrecht is geregeld.

Dezelfde gevolgen

Geen afzonderlijke verwijzingsregeling

De indiener van het wetsvoorstel heeft er, de Staatscommissie ook op dit punt volgend, voor gekozen geen afzonderlijke verwijzingsregel voor pensioenverevening op te stellen. De indiener geeft daarvoor een aantal redenen:

- de rechter zou voor lastige kwalificatieproblemen kunnen worden gesteld (bijvoorbeeld: het op een echtscheiding toepasselijke recht houdt de regel in dat met inkomen uit hoofde van een pensioenregeling rekening wordt gehouden bij het vaststellen van alimentatie, omdat pensioenregelingen volgens dat rechtssysteem verzorgingsrechtelijk van aard zijn; aangezien de verwijzingsregel impliceert dat pensioenverevening vermogensrechtelijk van aard is, kan met een 'recht op uitbetaling' van ouderdomspensioen ondergebracht bij een Nederlands uitvoeringsorgaan géén rekening worden gehouden bij het vaststellen van de alimentatie);
- het internationaal privaatrecht op het gebied van de gevolgen van beëindiging van een huwelijk zou verdergaand versplinteren;
- het is technisch niet goed mogelijk een afzonderlijke verwijzingsregel te formuleren.

Op grond van die redenen is er voor gekozen pensioenverevening bij een bestaande verwijzingscategorie onder te brengen in plaats van een nieuwe in het leven te roepen. Ik schreef over het onderbrengen van pensioenverevening bij de verwijzingscategorie 'huwelijksvermogensrecht' in *EchtscheidingBulletin* van februari 1999, p. 5-6 (MvT p. 7).

Onderbrenging bij bestaande verwijzingscategorie

Buitenlandse pendants van pensioenverevening

Uit rechtsvergelijkend onderzoek is gebleken dat naast Nederland eigenlijk alleen Duitsland een min of meer met pensioenverevening vergelijkbare wettelijke regeling kent, de zogenaamde 'Versorgungsungleich' (voor de liefhebber: Th.L.J. Bod, *Pensioen en privaatrecht*, diss., Alphen aan den Rijn: Tjeenk Willink 1979). De regeling kent een geheel andere systematiek dan de pensioenverevening en is naar Duits internationaal privaatrecht ondergebracht in een geheel andere, naar Nederlands internationaal privaatrecht onbekende, verwijzingscategorie dan de Nederlandse pensioenverevening. De indiener achtte het daarom niet mogelijk aansluiting te zoeken bij de Duitse regeling.

In rechtsstelsels die geen pendant van pensioenverevening kennen, komt overigens wel voor dat bij de vaststelling van alimentatie met het bestaan van pensioenrechten rekening wordt gehouden.

De Nederlandse wetgeving voor pensioenverevening, en ook het wetsvoorstel dat het onderwerp van deze bijdrage is, staan vanuit internationaal perspectief gezien kennelijk op zichzelf.

Een interessante casus

In het Verslag van de Vaste Commissie voor Justitie (*Kamerstukken II 1999/00, 27 049, nr. 4*) worden vragen opgeworpen over de situatie waarin van een in Nederland wonend echtpaar de ene echtgenoot in het buitenland werkt en pensioen opbouwt en de andere echtgenoot in Nederland werkt en pensioen opbouwt dat valt onder art. 1 lid 4, lid 5 of lid 6 van de WVPS (bijvoorbeeld een ambtenarenpensioen). In de MvT (p. 11) wordt opgemerkt dat het wetsvoorstel in die situatie een 'onbevredigend resultaat' kan hebben wanneer op het huwelijksgoederenregime buitenlands recht van toepassing is. In dat geval heeft de echtgenoot die in het buitenland werkt op grond van het voorgestelde art. 1 lid 7 WVPS recht op pensioenverevening ten laste van de echtgenoot die in Nederland werkt. Die laatste heeft geen recht op pensioenverevening indien het buitenlandse rechtssysteem dat van toepassing is op het huwelijksgoederenregime geen pensioenverevening kent.

In deze situatie zou de rechter kunnen bezien of deze onevenwichtigheid kan worden gecorrigeerd, bijvoorbeeld in de sfeer van de alimenta-

tie. Of dat kan hangt af van het daarvoor geldende recht. De Commissie vraagt naar richtinggevende jurisprudentie.

Overgangsrecht

De indiener stelt voor de nieuwe wet op de eerste dag van de tweede kalendermaand na plaatsing in het *Staatsblad* in werking te laten treden. Verder wordt voorgesteld de nieuwe wet te laten gelden voor alle scheidingen (echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed) die op of na de datum van inwerkingtreding worden ingeschreven.

Naar aanleiding van dit overgangsrecht wierp de Vaste Commissie voor Justitie twee vragen op.

De eerste is of is overwogen de wet pas bijvoorbeeld 6 maanden na publicatie in het *Staatsblad* in werking te laten treden. Dat zou de rechtszekerheid dienen omdat het traineren van de inschrijving van een beschikking waar-

bij een echtscheiding of een scheiding van tafel en bed wordt uitgesproken, of het instellen van hoger beroep om 'tijd te rekken', zou worden voorkomen. Ik betwijfel of dat reëel is. Het blijkt in de praktijk niet onmogelijk zonnodig 6 maanden extra 'tijd te rekken'!

De tweede is of het overgangsrecht voor bestaande huwelijken geen inbreuk maakt op bestaande rechten. Ik denk dat deze constatering op zichzelf wel juist is, maar niet onoverkomelijk zal blijken. Ook de pensioenverevening zelf tastte bestaande rechten aan, omdat pensioenverevening óók moet worden gerealiseerd in geval van scheiding na het aangaan van een huwelijk dat vóór de inwerkingtreding van de WVPS werd gesloten (vgl. art. 11 WVPS). Daar is destijds zelfs bewust voor gekozen om de positie van gehuwde vrouwen (die in de praktijk meestal de vereveningsgerechtigden blijken te zijn) te versterken.

Inbreuk niet onoverkomelijk